

Utdrag ur VU-plan Alskog kyrka

ALSKOG KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Alskog kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Alskog kyrka 2004-05, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Alskog kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Alskog kyrka, upprättat 2000 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

- Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.
- Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
- Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.
- Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
- Sveriges Kyrkor, Gotland volym V:2, 1968.
- Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
- Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
- Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1100-tal	En träkyrka byggdes troligen på platsen, varav plankor och en bjälke är bevarade i det nuvarande tornet.	SvK
s. 1100-tal	Ett nu försvunnet absidkor byggdes (portal, återanvänd som sakristiportal, samt 2 st. fönsteromfattningar bevarade) till stavkyrkans långhus. Triumfkrucifixet (av "Viklaumadonnans mästare"; GK anger "omkring 1200") och dopfunten (av "Semi-Byzantios"; GK anger "omkring 1200") införskaffades.	SvK GK, SvK
o. 1200-1225	Det nuvarande långhuset byggdes.	SvK, GK
o. 1225-1250	Det nuvarande tornet byggdes (ev. 1239), och långhuset välvdes (6 valv).	SvK, GK
1239	Byggnadsår enligt Taxuslistan.	SvK
o. 1300	Det nuvarande koret med sakristian byggdes, varvid det romanska koret samt långhusets valv och kolonner revs bort. Valven ersattes sannolikt med ett plant brädtak. Nischer för	SvK, GK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	sidoaltarna i långhusväggarna.	
	Glasmålningar.	SvK
	Sakramentsskåpet i korväggen med målningar av glasmålningmästaren(?).	SvK
	Altarskåp, varav fyra figurer bevarats.	SvK
1400-tal	Processionskrucifix (fragment bevarat, hänger i sakristan).	SvK
o. 1450	Kyrkklockan ("Apengeter"; GKR anger "1400-talets första hälft").	SvK, GKR
s. 1400-tal	Kalkmålningar i koret och långhuset av "Passionsmästaren".	SvK, GK
	Enligt Jöran Wallin fanns årtalen 1481 i koret och 1494 i långhuset, Helfeling anger årtalen till 1489 – med namnet Hans Brekewolt – resp. 1485.	SvK
Medeltid	Stiglucka.	SvK
Senmedeltid	Primklocka.	SvK
1586	Predikstolskorgen.	SvK, GK
1500-tal	Dopfat av mässing.	SvK
1634	Inskrivet årtal i en numera borttagen bjälke i korets takstol.	SvK, Inskr.
1662	Predikstolens baldakin tillkom och hela predikstolen målades av Johan Bartsch.	SvK, GK
1688	Korbänken.	SvK
1600-tal	Fattigstocken.	SvK
	Ljuskrone av mässing (nu i ringkammaren).	SvK
s. 1600-tal	Altarskrank	SvK
1700-tal	Bänkinredningen, målades på 1740-talet.	SvK
	Takmålning (akantusrankor) i långhuset.	SvK
	Blindfönster och gardiner runt fönstren målades (1830 års inventarium).	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1740-tal?	Nummertavla, trol. tillverkad av Johan Hernell.	SvK
1739	Bekännelsepall, målad 1741.	SvK
1757	Altaruppsatsen, tillverkad av snickaren Joh. Dunderhake.	SvK, GK
1759	Altaruppsatsen samt altarskranket målades av Magnus Möller.	SvK, GK
1765	Långhuset hade tegel på ena takfallet.	SvK
1786	Nattvardskalk och patén av förgyllt silver, av Johan Lindbom, Visby.	SvK
1802	Tornhuven nybyggdes.	SvK
1816	Kyrkorummet putsades och vitkalkades, varvid de medeltida målningarna togs bort eller doldes. De huggna stendetaljerna invändigt fernissades. Ev. ersattes det plana trätaket i långhuset med det nuvarande tredingstaket.	SvK
	Målat årtal på putsen (över de Ö korfönstren).	ATA, Inskr.
1817	Predikstolen flyttades till koret och ett av fälten på densamma målades av G. M. Möller.	SvK
1850	Tornhuven byggdes om.	SvK
	Kyrkogården utvidgades (sannolikt) åt N.	SvK
1850-tal	Ombyggnadsförslag upprättat av handlanden C. Pettersson, Ljugarn, ej utfört.	SvK
1855	Fällningsår för virket i långhusets takstolar.	Dendro
1860	Långhusets fönster förstorades.	SvK
	Predikstolen flyttades till koret.	GF
	Timglas.	SvK
1860-tal	Dörrbladet i S långhusportalen tillkom.	SvK
1871	Färgat glas sattes in i korfönstren, varvid en ruta olovligt bortfördes av glasmästaren (återbördad 1873).	SvK, ATA
1888	Ny panel på tornhuven.	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
o. 1890	Trädplantering på kyrkogården.	SvK
1892	Läktare och orgel (byggd 1891 av Åkerman & Lund, Stockholm) efter ritningar 1888 av arkitekt Gustaf Pettersson, Stockholm, donerad av handlanden Martin Anton Kahl, Ljugarn, i långhusets V del.	SvK
1895	Ljuskrona av mässing, i långhusets V del.	SvK
1888	Taket omlagt enligt inskriptionen på en lös bräda, förvarad på tornvinden.	GF, Inskr.
1800-tal	Bänkinredningen kompletterades.	SvK
1902	En glasmålning lagades av konservator C. W. Pettersson.	ATA
1922	Målning av bänkar, innertak och dörrar (reparation).	ATA
1938-39	Värmeledning (lågtrycksånga) med nytt pannrum under sakristian. Predikstolen renoverades (ny trappa med barriär; konservator Alfred Nilsson, Stockholm) och flyttades från koret till långhuset (enl. GF återflyttades predikstolen 1910). Ändring av bänkinredning (byggmästare Reinhold Lydahl; Etelhem).	SvK, GF GF, ATA
1942	Lagades de medeltida glasmålningarna av byggmästare. R. Lydahl under överinseende av J. Roosval.	ATA
1953	Ny tornhuv.	SvK
	Tegeltaket på långhuset byttes mot falar, byggmästare O. M. Pettersson, Rone.	GF
1955	Fasaderna putsades och kalkades.	SvK
1957	Åskskyddsanläggning.	GF
1959	Belysning på kyrkogården.	GF
1961	Triumfkrucifixet restaurerades och hängdes i triumfbågen (konservator Erik Olsson Sanda).	SvK, ATA
	Renoverades tennljusstakarna från 1400-talet av J. Dahlström.	ATA
1964-65	Ut- och invändig restaurering efter förslag av arkitekt Karl Erik Hjalmarsson, Stockholm: Byggmästare Bröderna Pettersson,	SvK, GK ATA

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	Rone.	
	– Förstärkning av korets S och V (inmurade dragband efter förslag av ing. Gunnar Hammarlund, Göteborg) mur.	Svk GF
	– Putsning och vitkalkning av fasaderna.	Svk
	– Reparation av takstolarna över kor (enl. GF nya takstolar) och långhus, samt nya faltak på kor, långhus (?) och sakristia).	Svk
	– Tornhuvens kupor togs bort.	
1964-65	– Nya kolonnetter i tre av ljudgluggarna (S, N och V), samt ny d:o i ljusgluggen i tornets S fasad.	Svk
	– Ny tröskelsten i den S långhusportalen. Nya dörrar (av glas resp. furu) i V tornportalen.	Svk
	– En stödmur vid tornbågen togs bort och den Ö tornbågen minskades.	?
	– Framtagning av kalkmålningarna i koret (konservator Erik Olsson Sanda) och väggarna i kyrkorummet putsades och kalkades.	Svk
	– Inredning och inventarier renoverades. Läktaren och orgelfasaden revs bort och ett orgelpodium i långhusets NV hörn inrättades. Dopfunten flyttades från koret till kyrkans V del. Rekonstruktion av en piscina i kolonnform uppställdes vid korets Ö mur. Korbänken flyttades från korets S vägg till den N. Altartavlan, altarskranket, bänkarna, portaler, sakramentsskåpets dörrar (som brunlaserats på 1700-talet), nummertavlan, sakristians lösa möbler (stolar och bord) och kollekthåvarna konserverades (Libraria). Altarbordet putades och avfärgades. Sakristidörrens bruna färg avlägsnades.	Svk ATA
	– Nya belysningsarmaturer (4 st.) i långhuset golvlampor, ritades av arkitekten.	
	– Ringkammaren inrättades som andaktsrum med nytt altarbord.	
	– Nytt brädgolv i koret, kalkstensgolv i långhuset.	Svk, ATA
	– Oljeeldning.	
	– El-ringning.	Svk
	– Kyrkogården fylldes upp.	
	– Trätaket målades.	Svk
		Svk
		GKR
		Svk

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1967	Orgel (provisorisk).	SvK
1971	Ny orgel av A Magnussons orgelbyggeri AB, Mölnlycke.	ISO
1984	Triumfkrucifixet konserverades av Håkan Lindberg.	ATA
1987	Högtalaranläggning, fasadbelysning.	GF
1988	Konservering av inventarier och fast inredning; altarpopsats, sakramentsskåp, 2 st. träskulpturer, nummertavla (1700-talet), predikstolens duva, bänkinredningen, Kristusfiguren (1400-talet) av C. H. Eliason.	GF, ATA
1993	Glasmålningarna konserverades av Gustav van Treeck, München, Tyskland.	GF, ATA
1997	Konserverades de båda kollektståvarna från 1775.	GF
2002-03	Yttre restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas: Arbetena omfattade främst takreparation på långhus och sakristia, putslagningar och kalkning av fasaderna, vattenavrinningsystemet kompletterades, fönstren reparerades och rengjordes. Inspektionsbryggor byggdes på vindarna. Invändigt reparerades putsen vid innertakets anslutning mot triumfbågen. Åskskyddet och belysningen på vindarna kompletterades.	GF
	Stigluckans fasadputs avlägsnades och ersattes med ny som avfärgades. Den invändiga putsen behölls men avfärgades. Träet tjärades. Grindstolparna fixerades och målades.	GF
	Stenen i ljudgluggarna, långhusets fönsterbänkar, korfönstren samt tre mindre fönsteromfattningar konserverades av Stenkultur i Sthlm AB.	GF
2003	Textilkonsulenterna inom företaget Lotine anordnade bättre förvaring för kyrkas textilier samt ombesörjde att de textilier som behövde rengjordes alt. konserverades.	GF
2004	Konserverades tre portaler av Stuck & Sten Stocklassa AB.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (25/10 2007).
Dendro	Dendrokronologiskt prov.
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd V:2, 1968.
t.	Tidigt